

Social Lab 6 - 7 czerwca 2022
we Wrocławiu

PODSUMOWANIE

Idea i cel Social Lab

Laboratorium Społeczne (ang. Social Lab) jest metodą badawczą, która w swoim podejściu ukierunkowana jest na społeczeństwo, eksperyment oraz system. Social Labs są społeczne, ponieważ mają charakter społeczny – zajmują się złożonymi wyzwaniami społecznymi; są eksperymentalne, ponieważ operują w rzeczywistym środowisku występowania problemu; są systemowe, ponieważ skupiają się na systemowym przeciwdziałaniu i rozwiązywaniu problemów u podstaw. Wyjątkowość tej metody badawczej polega jednak na tym, że nie jest ona zorientowana na wiedzę ekspertów i badaczy, ale na współpracę w lokalnym środowisku. Jej podstawą jest dzielenie się doświadczeniami oraz chęć zaangażowania się w dokonywanie zmian.

Realizowane we Wrocławiu Laboratorium Społeczne jest elementem projektu PARTICIPATION (Analyzing and Preventing Extremism Via Participation), realizowanego w ramach Programu Ramowego UE Horyzont 2020 – numer umowy grantowej 962547. **Projekt jest wdrażany przy udziale 15 partnerów z 11 krajów.** Koordynatorem projektu jest Uniwersytet Roma Tre z Włoch. Partnerem odpowiedzialnym za realizację działań w Polsce jest Polska Platforma Bezpieczeństwa Wewnętrznego z siedzibą w Poznaniu (www.ppbw.pl).

„ Posiadamy laboratoria naukowe i techniczne do rozwiązywania naszych najtrudniejszych naukowo-technicznych wyzwań. Potrzebujemy laboratoriów społecznościowych, aby rozwiązać nasze najpilniejsze wyzwania społeczne „

- Zaid Hassan

Celem projektu jest zapobieganie ekstremizmowi, radykalizacji i polaryzacji mogących prowadzić do przemocy. W ramach projektu zostaną opracowane rekomendacje dla polityki społecznej i edukacyjnej oraz interwencje skierowane do grup ryzyka. Wszystkie te elementy należy wdrożyć poprzez ustanowienie holistycznych ram i zaangażowanie podmiotów społecznych, społeczności lokalnych, społeczeństwa obywatelskiego i decydentów.

W projekcie zostanie opracowana analiza i dyskusja w ramach strategii badań angażująca młodych ludzi z różnych krajów Europy w celu poznania społeczno-psychologicznych mechanizmów prowadzących do ekstremizmu, radykalizacji i polaryzacji, określenie przyszłych perspektyw i trendów związanych z mową nienawiści, ekstremizmem i radykalizacją postaw, opracowanie zestawu zaleceń dotyczących przeciwdziałaniu procesom radykalizacji w Europie.

Social Lab to innowacyjna metoda laboratorium społecznego, której celem jest dyskusja o ważnych wyzwaniach dla społeczności lokalnej. W dyskusji biorą udział praktycy, przedstawiciele różnych sektorów życia społecznego. Celem jest wymiana opinii i doświadczeń z różnych perspektyw i wypracowanie rozwiązań, które mogą być wdrożone w praktyce.

Opis warsztatu

W ramach Social Lab w Polsce odbyły się dwa warsztaty:

6 czerwca 2022

Integracja dzieci i młodzieży z Ukrainy w środowisku szkolnym kluczem do przeciwdziałania alienacji, dyskryminacji, polaryzacji i radykalizacji.

7 czerwca 2022

Integracja migrantów z Ukrainy w społeczności lokalnej we Wrocławiu – rekomendacje działań dla władz publicznych i społeczeństwa obywatelskiego.

Miejszem obu wydarzeń było Centrum Kultury Akademickiej i Inicjatyw Lokalnych CZASOPRZESTRZEŃ prowadzone przez Stowarzyszenie Tratwa, które jest jednocześnie największym hubem pomocy dla uchodźców z Ukrainy w zachodniej Polsce. Migranci mogą tutaj otrzymać pomoc materialną oraz ciepłe posiłki. Miejsce to zostało wybrane celowo, aby dyskusja o integracji migrantów odbywała się w bezpośredniej bliskości praktycznej pomocy uchodźcom z Ukrainy. Podczas warsztatów w dniu 7 czerwca uczestnicy mieli możliwość zapoznać się z działalnością hubu pomocy dla Ukraińców.

Rozpoczęta 24 lutego 2022 roku inwazja Rosji na Ukrainę postawiła zarówno Ukrainę jak i Polskę przed ogromnym wyzwaniem. Z informacji udostępnionych przez Straż Graniczną, **granice polsko-ukraińską przekroczyło ponad 5,36 mln uchodźców z Ukrainy**. Są to głównie kobiety i dzieci¹. W samym Wrocławiu do kwietnia 2022 roku mieszkało niemal 200 tys. obywateli Ukrainy, a w całej aglomeracji wrocławskiej może mieszkać ponad 300 tys. Ukraińców. Co oznacza, że już prawie co czwarta osoba zamieszkująca stolicę Dolnego Śląska ma ukraiński paszport². W związku z powyższym integracja migrantów z Ukrainy w lokalnej społeczności oraz wdrożenie dzieci migrantów w polski system edukacji jest ogromnym wyzwaniem społecznym dla Polski i samorządów lokalnych. Stąd temat ten został wybrany jako przedmiot pracy w ramach laboratorium społecznego. Celem obu wydarzeń była ocena skali występowania problematyki, dyskusja i wypracowanie rekomendacji dotyczących integracji migrantów z Ukrainy, która ma być kluczem do unikania napięć społecznych w tym przeciwdziałania zjawiskom alienacji, polaryzacji, dyskryminacji a w efekcie radykalizacji.

W warsztatach, w roli prelegentek brały udział dwie przedstawicielki Kancelarii Prezydenta Ukrainy Wołodymyra Zełeńskiego, które przedstawiły prezentację na temat integracji migrantów z ukraińskiej perspektywy oraz propozycje działań wspierających proces integracji. Były to:

Olga Bundyk

Doradca Prezydenta Ukrainy ds. Prezydenckiego Funduszu Wsparcia, Edukacji, Nauki i Sportu

Iryna Tuliakova

Prezes Zarządu Prezydenckiego Funduszu Wsparcia Edukacji, Nauki i Sportu oraz Dyrektor Platformy Spivdiia, która zajmuje się pomocą humanitarną dla ofiar wojny na Ukrainie.

¹ Polska Agencja Prasowa: Straż Graniczna: od początku wojny z Ukrainy do Polski wjechało 5,369 mln osób (msn.com)

² <https://www.wroclaw.pl/dla-mieszkanca/ilu-ukraincow-zyje-we-wroclawiu-raport> [dostęp 13.07.2022] z-ukrainy-w-polsce-liczba

Prelegentki z Ukrainy w swojej prezentacji podały informację, że od rozpoczęcia wojny za granicami kraju znalazło się 1,8 mln ukraińskich dzieci. Wprowadziły również próbę podziału migrantów z Ukrainy na trzy kategorie:

zamierzają wrócić
na Ukrainę,
natychmiast po
zakończeniu walk

zamierzają wrócić
na Ukrainę w perspektywie
1-3 lat ze zdobytym
doświadczeniem,
ewentualnie
oszczędnościami

zamierzają zostać w Polsce
na dłużej lub na stałe

Każda z tych grup wymaga innego modelu edukacji oraz integracji dostosowanego do oczekiwań migrantów. Szczególnie dwie pierwsze grupy powinny utrzymać kontakt z systemem edukacji na Ukrainie poprzez zdalne nauczanie. Ostatnia grupa powinna jak najszybciej integrować się w polskich szkołach. Dlatego wybór drogi edukacji dla ukraińskich dzieci oraz integracji ukraińskich migrantek powinien rozpoczynać się od zbadania indywidualnych zamiarów, oczekiwań i potrzeb, tak aby był możliwie najbardziej dopasowany. W takim przypadku proces integracji będzie najbardziej efektywny.

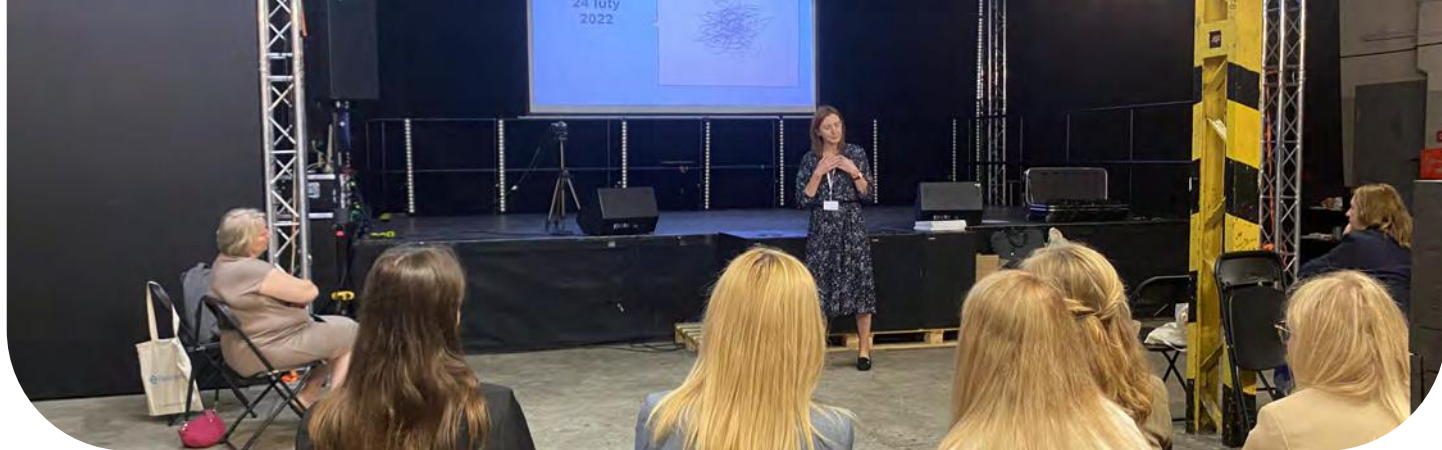
Prezentacja dotyczyła również działań podejmowanych przez władze Ukrainy, aby zapewnić edukację zdalną, wsparcie psychologiczne, edukacyjne materiały audio i wideo etc. Zapewnienie ciągłości edukacji nie dotyczy wyłącznie dzieci poza granicami Ukrainy, ale również wewnątrz kraju, czyli tak zwanych migrantów wewnętrznych, którzy byli zmuszeni przenieść się do innych bardziej bezpiecznych regionów Ukrainy. Wiele rekomendacji zostało również zaproponowane przez prelegentki z Ukrainy. Szczególnie sprawy dotyczące współpracy z organizacjami pozarządowymi grupującymi Ukraińców w Polsce oraz z Ukrainy, a także włączania migrantów w polskie projekty.

Ponadto w agendzie warsztatów zaplanowano dwie prezentacje lokalnych „dobrych praktyk”.

W tym zakresie prelegentkami były:

Joanna Wajda Wiceprezeska Fundacji Dom Pokoju we Wrocławiu i Khrystyny Moldavchuk Koordynatorka Projektów z Fundacji Ukraina, która skupia migrantów z Ukrainy we Wrocławiu.

Prezentacja Joanny Wajdy dotyczyła funkcjonowania Pogotowia Mediacyjnego, czyli wsparcia Fundacji Dom Pokoju dla wrocławskich szkół w zakresie zapobiegania, rozpoznawania oraz reagowania na konflikty związane z napięciami międzykulturowymi. Zostały zaprezentowane narzędzie, które mogą stosować nauczyciele w międzykulturowym procesie edukacyjnym. Natomiast Khrystyna Moldavchuk prezentowała projekt asystentek międzykulturowych, które wspierają we wrocławskich szkołach proces integracji uczniów z Ukrainy oraz potrzeby i oczekiwania samych migrantów wobec procesu integracji. Celem obu prezentacji było pokazanie praktycznych działań realizowanych przez podmioty społeczeństwa obywatelskiego na rzecz migrantów we Wrocławiu.

Łącznie w warsztatach uczestniczyło **59 osób**.

Uczestnikami warsztatu w pierwszym dniu byli przedstawiciele następujących instytucji: Urząd Miejski Wrocławia, Kuratorium Oświaty, Wrocławskie Centrum Rozwoju Społecznego, Uniwersytet Wrocławski, Straż Miejska, Konsulat Generalny Ukrainy we Wrocławiu, Związek Ukraińców w Polsce, liczne organizacje pozarządowe, przedstawiciele szkół, wolontariusze. Natomiast drugiego dnia: Urząd Miejski Wrocławia, Rady Osiedli, Policja, Straż Miejska, Wrocławskie Centrum Rozwoju Społecznego, licznych organizacji pozarządowych oraz przedstawiciele szkół i wolontariusze.

Kluczowym elementem wydarzenia była dyskusja pomiędzy uczestnikami, wymiana doświadczeń oraz wspólne poszukiwanie odpowiedzi na pytania przedstawicieli strony ukraińskiej i polskiej. Zgłaszano również wiele pomysłów działań, które warto podjąć w przyszłości.

Podsumowanie poruszanych zagadnień i dyskusji

Zdefiniowanym podczas warsztatów podstawowym wyzwaniem w procesie integracji migrantów z Ukrainy jest brak jednoznacznej perspektywy czasowej. Nie można określić jak długo migranci z Ukrainy będą przebywać w Polsce. A nawet w danym miejscu w Polsce, ponieważ ze względów zawodowych, mieszkaniowych lub innych mogą zmienić miejsce pobytu wewnątrz Polski. Ponadto mogą również wyjechać do innego kraju lub wrócić na Ukrainę do swojego poprzedniego miejsca zamieszkania lub innego miejsca w swoim kraju. Stąd nie da się określić celu integracji. Czy jest to integracja do długotrwałego funkcjonowania w społeczeństwie polskim. Czy jest to krótkotrwała integracja przy jednoczesnym utrzymaniu kontaktu z Ukrainą, tak aby migrant mógł wrócić na Ukrainę przy pierwszej sposobności.

W związku z brakiem jasnej perspektywy czasowej pobytu migrantów z Ukrainy strategia integracji powinna być elastyczna i reagować na pojawiające się wyzwania. Dlatego dyskusja podczas warsztatów koncentrowała się wokół następujących zagadnień:

tworzenie warunków do udziału uczniów z Ukrainy w procesie edukacyjnym online w swoim kraju ○

reagowanie na konflikty pomiędzy polskimi i ukraińskimi uczniami, a także pomiędzy uczniami z Ukrainy oraz agresji wobec uczniów z Białorusi i Rosji ●

przygotowanie nauczycieli na wyzwania związane z obecnością uczniów z Ukrainy ○

wsparcie dla szkół w zapobieganiu i rozwiązywaniu napięć ●

zapewnienie kontaktu z kulturą ukraińską ○

problemach związanych z opinią i percepcją wśród polskiej społeczności, że migranci z Ukrainy są faworyzowani. Szczególnie dotyczy to dostępu do służby zdrowia i innych usług publicznych ●

konfliktów sąsiedzkich, bezpieczeństwa oraz problemów społecznych i prawnych związanych z migracją ○

Istotnym elementem integracji migrantów z Ukrainy w Polsce powinno być umożliwienie im utrzymywania więzi ze swoim krajem poprzez dostęp do kultury, języka, samoorganizacji i nawiązywanie współpracy z podmiotami z Ukrainy. Niezbędne jest również umożliwienie interakcji z polską społecznością lokalną, tak aby nie powstawały „getta” ukraińskich migrantów.

Generalnie problemy migrantów są takie same jak pozostałych członków społeczności lokalnych. Zazwyczaj są one związane z rynkiem pracy, dostępem do mieszkań, usług publicznych, edukacji czy służby zdrowia etc. Jednak rozwiązania dla tych problemów są inne, ponieważ migranci nie dysponują informacjami oraz kapitałem społecznym, który jest w dyspozycji społeczności lokalnej.

Jednym z wątków dyskusji było zagadnienie bezpieczeństwa publicznego. Według opinii przedstawicieli policji oraz straży miejskiej migranci z Ukrainy w ujęciu procentowym są sprawcami mniejszej liczby przestępstw niż Polacy. Napływ dużej liczby migrantów do Wrocławia po rozpoczęciu wojny w dniu 24 lutego 2022 nie spowodował dotychczas wzrostu liczby zgłaszanych naruszeń porządku publicznego z udziałem migrantów. Jednocześnie rośnie liczba przypadków problemów natury prawnej związanych ze sprawowaniem opieki nad nieletnimi dziećmi migrantów, braku opieki rodzicielskiej itp. Nie są to jednak przypadki zagrażające porządkowi publicznemu we Wrocławiu.

Oprócz udziału w warsztatach przedstawicielki Kancelarii Prezydenta Ukrainy Olga Budnyk i Iryna Tuliakova oraz Konsul Generalny Ukrainy we Wrocławiu Jurij Tokar spotkali się z Wiceprezydentem Wrocławia Jakubem Mazurem. Rozmowa dotyczyła możliwości wspierania migrantów z Ukrainy przez samorząd Wrocławia, ze szczególnym uwzględnieniem edukacji dla dzieci i młodzieży z Ukrainy we Wrocławiu.

Wypracowane podczas warsztatów rekomendacje dla społeczności lokalnej

Rekomendacje w zakresie edukacji (dla samorządów lokalnych)

- stworzenie systemu, który gromadziłby dane o dzieciach oraz umożliwia szybką ich aktualizację (obejmujący wszystkie dzieci, nie tylko uczące się w formalnym systemie oświaty, ale także tych, które pozostają w zdalnej edukacji Ukraińskiej)
- opracowanie ścieżek i procedur obejmujących różnorodne formy edukacyjne dla dzieci z Ukrainy oraz zmapowanie potrzeb danej ścieżki (np. zdalna edukacja w szkole w Ukrainie wymaga przestrzeni/ sprzętu, który samorząd lokalny mógłby zapewnić itp.)
- mapowanie zasobów gminy oraz redystrybucja zadań pomiędzy podmiotami i sektorami zgodnie z potrzebami
- zwiększenie finansowania oraz uregulowanie kwestii prawnych dotyczących asystentów międzykulturowych w szkołach; dofinansowanie dla organizacji pozarządowych, które mogą wyszkolić asystentów
- stworzenie klarownej i możliwie prostej procedury zatrudniania nauczycieli/nauczycielek z Ukrainy
- zapewnienie finansowania z budżetu państwa na doskonalenie kadry pedagogicznej oraz kadry zarządzającej placówkami w zakresie prowadzenia klasy/szkoły wielokulturowej
- systemowe podejście: tworzenie polityki migracyjnej, ważnym elementem której są szkolenia z zakresu przeciwdziałania dyskryminacji, ksenofobii, alienacji i radykalizacji
- wsparcie osób, uczących się w systemie ukraińskim online, dostęp do nauki języka polskiego: dodatkowe zajęcia, półkolonie, szkolenie kadry nauczycielskiej, rozwój kompetencji w zakresie wielokulturowości, integracji
- umożliwienie działania stacjonarnych szkół ukraińskich w Polsce dla dzieci, których rodzice zamierzają jak najszybciej wracać na Ukrainę oraz takich które nie znają języka polskiego i szybko się go nie nauczą bądź nie ma możliwości integracji uczniów ukraińskich w polskich szkołach

Rekomendacje w zakresie edukacji (dla szkół)

- dopracowanie i ujednoczenie metodologii pracy oddziałów przygotowawczych/klas powitalnych
- wykorzystanie potencjału edukacji rówieśniczej, w tym wolontariatu rówieśniczego, szczególnie w etapie “wejścia” nowego dziecka do klasy/szkoły

- stworzenie informatora dla rodzica nowego ucznia/uczennicy z Ukrainy stanowiącego kompendium wiedzy o działalności szkoły, np. co to jest strój galowy, zasady oceniania itp. ○
- szkolenia dla kadry pedagogicznej, psychologów, pedagogów w zakresie wiedzy i rozumienia zachowań dziecka w traumie oraz w okresie adaptacji ●
- szkolenie dla kadry pedagogicznej w zakresie narzędzi dotyczących międzykulturowej integracji dzieci w klasie oraz społeczności szkolnej ○
- stworzenie systemu szybkiego wsparcia kadry pedagogicznej w sytuacjach trudnych (konfliktowych, przemocowych) ●
- wprowadzenie szybkiej ścieżki uznania orzeczeń świadczących o szczególnych potrzebach dziecka obcojęzycznego ○
- wyposażenie poradni psychologiczno-pedagogicznych w narzędzia (w tym pokrycie finansowe doszkoleń personelu) umożliwiające diagnozę dziecka obcojęzycznego ○

Rekomendacje w zakresie edukacji (dla społeczeństwa obywatelskiego)

- promocja sprawdzonych, systematycznych, długofalowych działań prewencyjnych, nakierowanych na przeciwdziałanie przemocy rówieśniczej i dyskryminację (wykorzystanie doświadczeń organizacji pozarządowych) ●

Rekomendacje w zakresie edukacji (dla szkół wyższych)

- wprowadzenie na uczelnie pedagogiczne i psychologiczne zagadnień związanych z wielokulturowością, które przyszłym pedagogom i psychologom dadzą kompetencje niezbędne do pracy w wielokulturowym środowisku szkolnym ○
- tworzenie studiów podyplomowych, gdzie nauczyciele praktycy mogliby zdobywać kwalifikacje z zakresu edukacji wielokulturowej ●

- dobrą praktyką jest powoływanie przez samorządy lokalne pełnomocników do spraw współpracy z poszczególnymi grupami migrantów. We Wrocławiu zostały powołane pełnomocniczki ds. Ukraińców i Białorusinów, a w Wałbrzychu pełnomocnik ds. cudzoziemców; zadaniem Pełnomocników jest pomoc w rozwijaniu dialogu międzykulturowego i odpowiadanie na potrzeby mieszkającej w mieście społeczności ukraińskiej, a także komunikowanie samorządowi i instytucjom podległym potrzeb migrantów. tworzenie warunków do organizacji społeczności migrantów, tak aby grupa ta była w stanie artykułować swoje potrzeby i interesy wobec władz i społeczności lokalnej
- prowadzenie stałych konsultacji społecznych z organizacjami reprezentującymi środowiska migranckie w zakresie kluczowych polityk lokalnych
- umożliwianie korzystania przez migrantów z infrastruktury publicznej, np. możliwość korzystania z osiedlowych centrów aktywności lokalnej, klubów, domów kultury etc
- korzystanie z doświadczeń organizacji pozarządowych, mających doświadczenia w pracy z migrantami, a także korzystanie z zaangażowania wolontariuszy migrantów
- umożliwienie dostępu do kultury ukraińskiej dla migrantów oraz społeczności lokalnej, w formie projekcji filmów, koncertów, wystaw, debat, sprowadzania książek, gazet i innych dóbr kultury
- wsparcie doradcze i praktyczna pomoc dla migrantów w sprawach administracyjnych, mieszkaniowych, związanych z rynkiem pracy, pomocy społecznej, dostępu do służby zdrowia, edukacji etc
- wsparcie rodzin polskich, które przyjęły migrantów, aby nie doprowadzać lub osłabiać efekt wypalenia i frustrację
- zatrudnianie Ukraińców lub osób mówiących po ukraińsku, znających mentalność i warunki ukraińskie w instytucjach publicznych, takich jak policja, straż miejska, urzędy, ośrodki pomocy społecznej, instytucje kultury etc.
- tworzenie przekazu w przestrzeni publicznej i w mediach lokalnych w języku ukraińskim, dopasowanego do potrzeb migrantów
- szkolenia dla służb i instytucji, pracodawców, różnych grup zawodowych pod kątem zatrudniania i współpracy z migrantami

- monitorowanie i badanie potrzeb migrantów poprzez prowadzenie regularnych wywiadów ilościowych i jakościowych, tak aby definiować zmiany w potrzebach migrantów
- używanie prostego i jednoznacznego języka w materiałach pisemnych w urzędach i instytucjach świadczących usługi publiczne dla migrantów, tak aby komunikaty były zrozumiałe dla osób słabo znających język polski
- warto wykorzystać dużą liczbę migrantów z Ukrainy do stworzenia stałych form współpracy z podmiotami na Ukrainie poprzez nawiązywanie partnerstw samorządów lokalnych, organizacji pozarządowych, szkół, a także więzi o charakterze gospodarczym, naukowym, kulturalnym, migranci mogą odgrywać rolę inicjatorów, pośredników i przewodników takiej współpracy
- samorzady lokalne mogłyby uruchamiać programy mikro grantów na projekty skierowane do migrantów, a także włączać współpracę z migrantami do innych projektów realizowanych przez podmioty publiczne oraz społeczeństwo obywatelskie

Podsumowanie

Niezależnie od dalszego rozwoju sytuacji związanej z wojną Rosji przeciwko Ukrainie tematyka migracji będzie stałym elementem krajobrazu społecznego w Polsce. W związku z tym samorzady lokalne, instytucje publiczne, społeczeństwo obywatelskie i obywatele powinni na trwałe włączyć zagadnienia współpracy z migrantami w zakres swojej codziennej działalności. Obecnie największą grupą migrantów są Ukraińcy. Jednak należy uwzględnić także inne grupy migrantów z krajów Europy Wschodniej oraz innych krajów, również pozaeuropejskich.

Zagadnienia współpracy z migrantami i przeciwdziałania potencjalnym negatywnym trendom i zagrożeniom dla bezpieczeństwa oraz spójności społecznej wymagają współpracy podmiotów z różnych sektorów. Stąd potrzeba stałej wymiany opinii i modyfikowania przyjętych strategii w zależności od aktualnych potrzeb. Strategie postępowania powinny nie tylko reagować na pojawiające się wyzwania, ale także zapobiegać tendencjom mogących prowadzić do konfliktów, polaryzacji, alienacji i radykalizacji w przyszłości.

oprac. Bartłomiej Ostrowski, Polska Platforma Bezpieczeństwa Wewnętrznego,
bartlomiej.ostrowski@ppbw.pl | projekty@ppbw.pl

